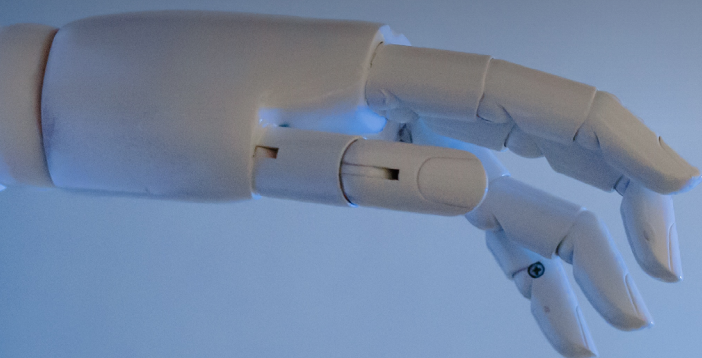

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

Jouw digitale innovatie: zeggenschap, eigendom en licentie

*De belangrijkste aandachtspunten voor intellectueel eigendom
bij innovatie met software*

Een uitgave van Octrooiencentrum Nederland voor ondernemers die te maken hebben met intellectueel eigendom bij digitale innovaties, zowel voor commercieel gebruik als voor free en open source licenties

*>> Duurzaam, Agrarisch, Innovatief
en Internationaal ondernemen*

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Open innovatie en open source	4
Overzicht van beschermingsvormen	6
Beschermingsvormen uitgelegd	7
Octrooi of bedrijfsheim?	13
Praktijk: intellectueel eigendom op digitale technologieën	14
Contact met Octrooiencentrum Nederland	15

Inleiding

Van wie is een databank eigenlijk? En kun je octrooien aanvragen op software? Met de opkomst van allerlei digitale innovaties nemen ook de vragen erover toe. In deze brochure hebben we de meest voorkomende aandachtspunten over intellectueel eigendom (IE) voor je op een rij gezet.

Of je nou zelf je code schrijft of gebruik maakt van de code van anderen met open source: in beide gevallen krijg je te maken met de vraag wie de eigenaar is. Maar ook bij technische ontwikkelingen, creatief werk en data(verzamelingen) speelt die vraag. Dus bij wie ligt het intellectueel eigendom en welke regels stelt de eigenaar?

Algemene concepten zijn niet te beschermen, maar uitgewerkte elementen van je innovatie of onderneming vaak wel. Met intellectueel eigendom kun je verbieden dat anderen zonder jouw toestemming je creatie, data of uitvinding gebruiken. Met verschillende beschermingsvormen kun je uiteenlopende zaken beschermen:

- **Technische ontwikkelingen** bescherm je met een octrooi of bedrijfsgeheim. Denk bijvoorbeeld aan combinaties van hardware met sensoren en software.
- **Creatief werk, merken en vormgeving** bescherm je met auteursrecht, merkenrecht en modelrecht. Broncode wordt ook verstaan onder creatief werk (tekst in dit geval) en is te beschermen met auteursrecht. Merkenrecht rust op merknamen en logo's, maar ook op onderscheidende iconen en pictogrammen. Op een Graphical User Interface kan auteursrecht rusten, maar ook modelrecht bij statische beelden.
- **Data(verzamelingen) en informatie** zijn cruciaal voor veel digitale producten en diensten. Bedrijfsgeheimen spelen vaak een grote rol, maar ook databankenrecht is soms mogelijk.

Waarom zou je IE-rechten willen? Meestal is dat om (een combinatie van) de onderstaande redenen:

- **Monopolie.** Je wilt zelf de economische vruchten plukken van je intellectuele werk en investeringen in tijd, geld en denkwerk. Dat kan door als enige je product te verkopen of in licentie te geven. Je moet dan wel in staat zijn om inbreuk door anderen aan te pakken.
- **Licenties en samenwerking.** Je wilt anderen stimuleren om je beschermde werk toe te passen onder jouw voorwaarden. Juist bij open innovatie en open source speelt dit vaak een rol om voorwaarden te stellen aan het gebruik van de kennis, code of data. Daarom krijgt dat extra aandacht in deze brochure.
- **Waardecreatie.** Je wil de waarde van je onderneming verhogen in de ogen van potentiële investeerders en kopers.

Je kunt deze redenen prima combineren, bijvoorbeeld door betaalde licenties voor commercieel gebruik en gratis licenties voor privé-, non-profit of academisch gebruik.

In de digitale wereld ben je al snel 'wereldwijd' actief. Dat heeft invloed op de manier waarop je omgaat met IE, bijvoorbeeld:

- Internationaal opbouwen van een eigen portfolio aan IE-rechten en beschermingsvormen.
- Internationaal in de gaten houden van het IE van anderen (en zo zelf inbreuk voorkomen).
- Internationaal optreden bij inbreuk. Mogelijk is de locatie van een vergrijp discutabel, bijvoorbeeld omdat gegevens verspreid over servers zijn opgeslagen. Daarnaast kunnen per land verschillen optreden in de rechten van de inbreukmaker en de eigenaar van het IE.

Deze brochure vormt deel 1 van onze informatie over digitale innovatie, met een breed palet aan aandachtspunten en beschermingsmogelijkheden. **Deel 2 gaat specifiek over octrooien op digitale innovaties met als hoofdonderwerp 'computer implemented inventions'**. Daarin gaan we bijvoorbeeld in op de vraag wanneer je een octrooi aan kunt vragen op digitale ontwikkelingen.

Open innovatie en open source

Ben je softwareontwikkelaar en doe je aan open innovatie of open source? Denk dan juist aan intellectueel eigendom (IE). Want het is niet vanzelfsprekend dat ontwikkelingen uit open innovatie en open source vrij beschikbaar zijn. Let daarom op contracten en licentievoorwaarden.

'Gesloten innovatie' houdt in dat het totale ontwikkelingsproces alleen plaatsvindt binnen de grenzen van één organisatie. Bij 'open innovatie' kunnen ideeën zowel van binnen als van buiten een organisatie komen. Netwerken van bedrijven, startups, onderzoeksinstituten, universiteiten en leveranciers delen informatie. De ontwikkelde technologieën kunnen ook van binnen en van buiten de organisatie op de markt worden gezet. Redenen voor open innovatie zijn bijvoorbeeld de flexibiliteit van hooggeschoold personeel, de groei van durfkapitaal en de snelheid van ontwikkeling.

Afspraken juist nodig bij open innovatie

Bij open innovatie is IE gericht op het delen van kennis in plaats van enkel een verdedigingsmechanisme voor een monopolie. Samenwerking staat centraal, bijvoorbeeld door gezamenlijke ontwikkeling, door licenties te geven of door de verkoop van IE. Maar als een partner veel in een ontwikkeling heeft geïnvesteerd, is de kans groot dat hij die niet zomaar gratis vrij wil geven. Door van tevoren afspraken te maken, kunnen samenwerkingspartners onder bepaalde voorwaarden gebruik maken van elkaars kennis tijdens het samenwerkingsproject. Ook over de periode na de samenwerking worden afspraken gemaakt. Die leiden bij open innovatie vaak tot licenties om toegang te krijgen tot complementaire technologie. Dankzij IE worden er dus grenzen gesteld aan de toegang tot elkaars kennis, technologie en creatieve werken. Deze kaders versterken het vertrouwen om samen te werken.

Hoe 'open' is open source?

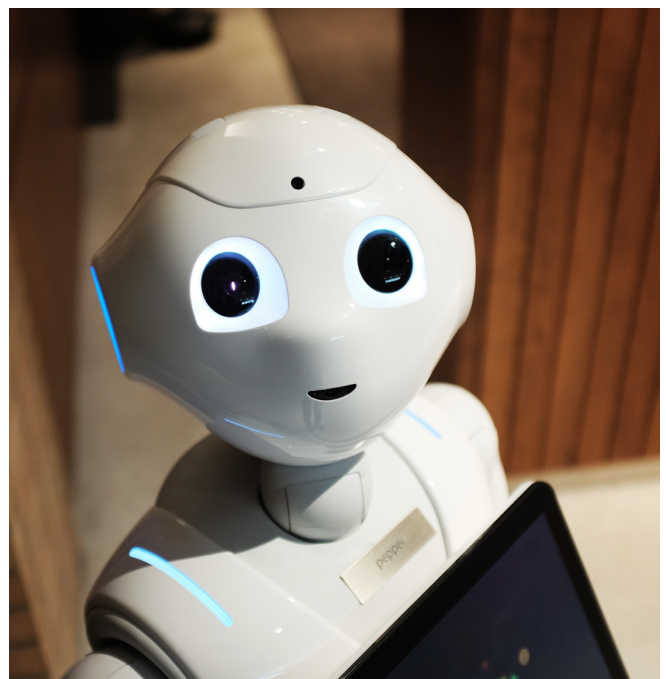
Bij 'open source' stellen ontwikkelaars hun werk (zoals broncode) beschikbaar aan anderen die dit kunnen bekijken, linken, delen, kopiëren en wijzigen. Linux is een voorbeeld. Dat anderen gebruik mogen maken van het werk, betekent niet dat het altijd vrij gebruikt mag worden zonder voorwaarden. Open Source, of juist gezegd 'Free en Open Source Software' (FOSS) licenties dwingen juist bepaald gedrag en voorwaarden af, op basis van de intellectueel eigendomsrechten van de licentiegever. In het geval van broncode heeft de maker namelijk het auteursrecht (copyright) en mag daarom beslissen welke voorwaarden hij stelt aan de openbaarmaking en verveelvoudiging van de code. Hier worden deze rechten dus op een andere manier ingezet dan de meeste mensen zich beseffen.

'Free' in 'FOSS' ziet ook niet zozeer op dat de licenties gratis zijn (al zijn ze dat vaak wel), maar op de geboden vrijheden van de gebruikers. Net als bij 'closed source' software moeten gebruikers van open source software dus vaak de voorwaarden van een licentie accepteren. Verder kunnen er naast de (gratis) open source licentie ook betaalde diensten (zoals consultancy, support of garanties) worden aangeboden.

Octrooien en open source zijn niet per definitie in tegenstelling met elkaar. Soms kan er op achterliggende techniek octrooi worden aangevraagd, terwijl de broncode beschikbaar is als open source code. Maar lees de gebruiksvoorwaarden goed, want het komt voor dat hierin uitgesloten wordt om octrooi aan te vragen op systemen die gebaseerd zijn op de open source software.

'Copyleft' is een bekende licentievorm voor broncode. Iedereen die de code wijzigt en met anderen deelt, moet de nieuwe broncode delen onder dezelfde voorwaarden als de oorspronkelijke code (mogelijk zonder daarvoor licentiekosten in rekening te brengen). 'Copyleft' gaat dus om het recht om intellectueel eigendom te wijzigen en te verspreiden, met dezelfde rechten voor afgeleide werken ('derivative works') als voor het originele werk.

Het is van belang goed onderscheid te maken tussen 'publiek domein' en FOSS. Werken in het 'publiek domein' zijn vrij van rechten doordat de auteur afstand van zijn of haar rechten heeft gedaan of doordat de rechten vervallen zijn door tijdsverloop. Bij FOSS worden de rechten gelicentieerd voor gebruik, mits men zich aan de voorwaarden houdt.

Tabel 1: software kan in het publieke domein zijn, maar ook 'open source' of 'closed source'. Hieronder staan mogelijkheden voor het gebruik met voorbeeldlicenties.

Broncode publiek, 'open' of 'closed source'	Publiek domein (public domain)	Open source software			'Proprietary' of 'closed source'
		'Permissive' (o.a. Apache, BSD, MIT)	LGPL (Lesser General Public License)	'Copyleft' zoals GPL (General Public License)	
Gebruik en kopiëren	Ja	Ja. Soms op voorwaarden, zoals de ontwikkelaar niet aansprakelijk stellen	Ja. Binnen je eigen code kun je linken naar code met een LGPL-licentie (open source bibliotheken)	Ja	Nee
Wijzigen	Ja	Ja. Soms op voorwaarden	Ja, maar let op de voorwaarden (zoals de code verplicht delen)	Ja, maar let op de voorwaarden (zoals de code verplicht delen)	Nee
Distributie van software	Ja	Ja. Soms op voorwaarden, zoals vermelding van de ontwikkelaar	Ja. Je eigen code wordt gekoppeld aan code met een LGPL-licentie	Ja, maar let op de voorwaarden	Nee
Verplicht broncode delen	Nee	Nee. Gewijzigde software kan zelfs als 'closed source' worden verhandeld	Ja, als het gaat om code met een LGPL-licentie die je wijzigt. Dan moet de gewijzigde code beschikbaar komen onder dezelfde LGPL-licentie	Ja. De originele licentie staat wijzigingen en distributie toe. De nieuwe code moet hetzelfde copyleft-licentietype krijgen, inclusief beschikbaarheid van broncode	Nee
Conclusie	Veel vrijheid, bijvoorbeeld om software te wijzigen en dan als 'closed source' te verhandelen	Minimale beperkingen voor gebruik, wijziging en distributie. Vaak met vermelding van de oorspronkelijke auteur	Linken met je software mag, maar bij wijziging van code met LGPL-licentie moet je de nieuwe broncode delen	Voorwaarden zijn beperkend; nieuwe (afgeleide) broncode moet je beschikbaar stellen voor wijziging en distributie door anderen	Er zijn geen handelingen toegestaan zonder expliciete toestemming. Vaak moet je hier voor betalen.

Overzicht van beschermingsvormen

Hieronder staan beschermingsvormen voor digitale innovatie op een rij met de onderwerpen die ze beschermen: techniek, creatief werk en kenmerken of gegevens. Vaak is er overlap.

Bijvoorbeeld: software heeft een technische werking, maar broncode valt als creatieve tekst onder auteursrecht.

Tabel: een overzicht van verschillende beschermingsvormen bij digitale innovaties.

Onderwerp	Bescherming	Waarvan word je eigenaar?	Voorbeelden
Techniek, code en digitale ontwikkelingen	Octrooi	Technische vernieuwing van producten of processen	Hardware, machines robotica. Soms software (zoals algoritmen of artificiële intelligentie) of een combinatie van software en hardware
	Bedrijfsgeheim	Geheim gehouden techniek die economische voorsprong geeft	Gecompileerde software in de cloud, 'black box' elektronica, digitale versleuteling
	Auteursrecht	Code als creatieve tekst (niet de techniek erachter)	Broncode
Creatief werk, merken en vormgeving	Auteursrecht	Creatieve werken die origineel en waarneembaar zijn met een persoonlijk stempel van de maker	Design, tekst, foto, logo, lay-out, broncode, grafische gebruikersinterface, animatie
	Merkenrecht	Onderscheidende (en niet beschrijvende) tekens of kenmerken voor producten en diensten	Naam, logo, icoon, geluid, pictogram, beweging, multimediatekens, hologram (zie voorbeelden)
	Modelrecht	Nieuwe, karakteristieke vormgeving (onderscheidend in de markt en niet technisch bepaald)	Design van behuizingen van apparaten, statische grafische gebruikersinterface (zie pagina 14)
(Verzameling van) data en informatie	Bedrijfsgeheim	Geheim gehouden informatie die economische voorsprong geeft	Klantgegevens, toeleveranciers, onderzoeksgegevens, materiaalspecificaties, productiemethoden
	Databankenrecht	Dataverzamelingen in een doorzoekbare databank. Het recht beschermt tegen kopiëren of oneigenlijk gebruik van een databank	Databank met gegevens over huizen, 2 ^e -hands auto's, weergegevens
	Auteursrecht	De inhoud en/of de structuur van een databank als het gaat om creatief werk	Databank met teksten of afbeeldingen, een structuur of filtersysteem van een databank

Beschermingsvormen uitgelegd

We behandelen verschillende beschermingsvormen voor digitale innovatie hier in het kort.

	Octrooi (ofwel patent)
Waarvan word je eigenaar	Technische vernieuwing van producten of processen.
Hoe te krijgen	Octrooirecht moet je aanvragen, in Nederland bij Octrooiencentrum Nederland
Tijdsduur	Maximaal 20 jaar als de instandhoudingstaksen zijn betaald
Aanvraagkosten zonder gemachtigde of advocaat	Vanaf € 220 in Nederland, maar een octrooigemachtigde is aan te raden
Aanvraagkosten met gemachtigde of advocaat	Grof geschat € 5.000 tot € 10.000 in Nederland. Internationaal lopen de kosten op in de tijd met duizenden euro's per land
Informatie	RVO - Octrooien

Wie een octrooi heeft, kan een ander verbieden een uitvinding na te maken, te verkopen, of er iets anders bedrijfsmatig mee te doen. Een octrooi draait om een uitvinding, dat wil zeggen een technische oplossing voor een technisch probleem. Het octrooisysteem biedt beschermingsmogelijkheden voor uitvindingen met software, als de software bijdraagt aan een 'verder technisch effect', dat gaat boven de 'normale' werking van een computer. Octrooi aanvragen op een uitvinding met software kan uitdagingen met zich meebrengen, maar komt veel voor. Denk bijvoorbeeld aan algoritmen voor datacompressie of trainingsmethoden voor artificiële intelligentie. Hierbij wordt vaak gesproken over 'computer implemented inventions': uitvindingen die worden toegepast in een computer.

Bij software ligt er vaak een extra uitdaging om aan te tonen dat het gaat om een technische oplossing voor een technisch probleem. Daarnaast voldoet de uitvinding aan 3 eisen die standaard gelden voor octrooien:

- **Nieuwheid:** je uitvinding mag vóór de octrooiaanvraag nergens ter wereld openbaar bekend gemaakt zijn, ook niet door jezelf;
- **Inventiviteit:** je uitvinding mag voor een vakman niet voor de hand liggen;
- **Industriële toepasbaarheid:** je uitvinding betreft een technische vernieuwing van een product of proces, die concreet uitvoerbaar is zoals beschreven in het octrooi.

Deel 2 van onze brochure over digitale innovatie gaat specifiek over octrooien op 'computer implemented inventions'. Het gaat om de vraag: wanneer kun je octrooi aanvragen op software?

Door gebruik te maken van de octrooidatabanken kan je o.a. leren waarop anderen octrooi hebben aangevraagd om zo een beter beeld te krijgen van wat er mogelijk is in je eigen situatie. Octrooiencentrum Nederland kan gratis helpen met een oriëntatie in de octrooidatabanken.

Wanneer geen octrooi op software?

Veel software bestaat uit een toepassing van bestaande technieken met een unieke broncode. Hoewel de broncode als tekst misschien nieuw is, is de techniek die erachter zit dat in veel gevallen niet. De broncode wordt dan gezien als een creatieve tekst met auteursrecht, maar de software is dan geen een uitvinding waarop je octrooi kunt aanvragen.

	Bedrijfsgeheim
Waarvan word je eigenaar	Informatie waarmee een onderneming economische voorsprong heeft op concurrentie. Deze informatie is niet algemeen bekend en wordt geheimgehouden
Hoe te krijgen	Door bedrijfsinformatie actief geheim te houden met maatregelen
Tijdsduur	Zolang de geheimhouding plaatsvindt
Kosten voor verkrijgen zonder gemachtigde of advocaat	Het bedrijfsgeheim zelf kost niets, maar geheimhoudingsmaatregelen kosten tijd en geld. Niet altijd is direct een advocaat nodig
Kosten voor verkrijgen (met gemachtigde of advocaat)	Kosten voor geheimhoudingsmaatregelen zijn bijvoorbeeld ict-beveiliging, opleiding van medewerkers, vastlegging en contracten
Informatie	Bedrijfsgeheim.nl en Bedrijfsgeheimen bij innovatie

Een bedrijfsgeheim bestaat uit vertrouwelijke bedrijfsinformatie die je onderneming commerciële voorsprong geeft op concurrentie. Bijvoorbeeld: knowhow, software, productiemethoden, procesparameters en klantgegevens. Informatie kan juridisch erkend worden als bedrijfsgeheim, als deze aan de volgende voorwaarden voldoet:

- de informatie is onbekend in de kringen die normaal gesproken met dit soort informatie omgaan;
- de informatie geeft je commercieel voordeel;
- je hebt redelijke maatregelen rond geheimhouding getroffen.

Er is geen officiële registratie voor bedrijfsgeheimen. Wel kun je jouw bedrijfsgeheimen vastleggen met een datumstempel. De kluis van de notaris en het [i-DEPOT](#) zijn wettige bewijsmiddelen hiervoor. Maar ook blockchain-technologie kan een datumstempel opleveren. Het tijdig invoeren van geheimhoudingsmaatregelen is cruciaal voor het handhaven van een bedrijfsgeheim. Je kunt alleen juridisch optreden tegen schending van bedrijfsgeheimen als er sprake is van aantoonbaar onrechtmatig handelen, zoals contractbreuk of spionage. Voorbeelden van geheimhoudingsmaatregelen zijn: versleuteling van bestanden, clausules voor geheimhouding in arbeidsovereenkomsten en contracten met zakenpartners.

Auteursrecht

Waarvan word je eigenaar	Creatieve werken die origineel en waarneembaar zijn met een persoonlijk stempel van de maker
Hoe te krijgen	Automatisch bij creatie in Nederland. In andere landen is een registratie soms vereist. Ook als registratie niet verplicht is, is het is aan te raden om de auteur en creatiedatum aan te kunnen tonen, bijvoorbeeld met een publicatie of depot
Tijdsduur	In veel landen tot 70 jaar na de dood van de maker
Kosten voor verkrijgen zonder gemachtigde of advocaat	Gratis
Kosten voor verkrijgen met gemachtigde of advocaat	Meestal niet nodig bij het verkrijgen van het recht
Informatie	Auteursrecht.nl

Auteursrecht beschermt ‘werken van letterkunde, wetenschap of kunst’. Het auteursrecht komt toe aan de maker, in veel landen tot 70 jaar na overlijden. Alleen de maker van het werk heeft het recht om dit openbaar te maken en te verveelvoudigen. Het auteursrecht krijg je automatisch bij de creatie van het werk. De bescherming geldt wereldwijd, maar wordt in elk land uitgelegd naar het lokale recht. Voorbeelden waarop auteursrechtelijke bescherming kan rusten: creatieve teksten waar ook broncode van software vaak onder valt, design, beelden, foto's en lay-outs.

i Geen bescherming van techniek of concept achter broncode

Auteursrecht beschermt niet de technische oplossingen en onderliggende algoritmes van uitvindingen. Het beschermt wel de creatieve uiting van het werk, dus de broncode of het beeld zelf. Ook algemene concepten worden niet beschermd met het auteursrecht. Bijvoorbeeld: een app met kortingscoupons van lokale ondernemers is als concept niet te beschermen. Op de broncode kan auteursrecht rusten, maar een ander mag hetzelfde concept uitwerken met een andere code en vormgeving.

i Uitbesteding van creatief werk

Veel ontwikkeling van software en ander creatief werk wordt uitbesteed aan externe partijen. De externe partijen krijgen dan automatisch de auteursrechten. Ook als je de opdracht gegeven hebt en ervoor betaald hebt. Bij freelancers komt het recht dus toe aan de freelancer, tenzij (contractueel) anders is afgesproken. Auteursrechten kunnen worden overgedragen of in licentie gegeven. Daarnaast zijn creaties vaak door meerdere personen tegelijk gemaakt of borduurt men later voort op het werk van anderen. Tenzij anders afgesproken is het auteursrecht dan verdeeld over verschillende makers; ieder voor het deel dat die persoon heeft gecreëerd.

Er is in Nederland geen officiële registratie voor auteursrecht. Om het later te kunnen handhaven is het van belang dat je kunt bewijzen wie de maker is en wanneer het werk is gemaakt. Je kunt daarom zelf voor bewijsmateriaal zorgen. Voor software zijn versiebeheersystemen zoals [GitHub](https://github.com) handig, vooral bij samenwerking. Ook een publicatie of [i-DEPOT](https://i-depot.nl) kunnen bewijsmateriaal vormen. Wie later hetzelfde ontwikkelt, moet bewijzen dat hij het niet heeft kunnen ontleen aan de eerdere maker. Anders gaat de rechter er vanuit dat de latere ontwikkelaar het heeft ontleend aan de eerdere ontwikkelaar.

i Voorwaarden bij open source software

Open source software is in principe auteursrechtelijk beschermd. Licenties stellen regelmatig voorwaarden, zoals het noemen van de auteur, het markeren van wijzigingen in de broncode of het beschikbaar stellen van de gewijzigde broncode. Zie pagina 4 en 5 voor meer informatie over open source, ‘public domain’ en ‘closed source’.

i Markeer software

Wanneer je als ontwikkelaar het (her)gebruik van je software wilt controleren, kun je overwegen markeringen aan te brengen in je broncode. Bijvoorbeeld door (onopvallend) gegevens toe te voegen in de broncode die puur bedoeld zijn om kopieën van de code achteraf te herkennen.

i Auteursrecht op oorspronkelijke structuur en inhoud van databank

Soms rust er auteursrecht op een oorspronkelijke structuur van een databank, voor zover dit een creatief werk is en niet alleen is bepaald door technische eisen. Om te verifiëren of dit bij een specifieke databank het geval is, kun je een gespecialiseerde jurist raadplagen. Overigens hoeft de data in de databank zelf niet onder het auteursrecht te vallen, bijvoorbeeld omdat het niet om creatief werk gaat (zoals meetgegevens). Als het wel om creatief werk gaat, zoals afbeeldingen of teksten, kan er auteursrecht rusten op de inhoud van een databank. Hier wordt dus onderscheid gemaakt tussen de inhoud en de structuur van een databank.

i Auteursrecht op selectie van data

Auteursrecht kan ook rusten op een selectie van data, wanneer dit een creatief werk is. Vaak betreft het bundels van werken zoals top 100-lijsten. Het kan ook van toepassing zijn op datasets waarbij een persoon een uitgebreide selectieprocedure heeft gedaan die niet is bepaald door technische eisen.

	Merkenrecht
Waarvan word je eigenaar	Onderscheidende tekens/kenmerken voor producten en diensten
Hoe te krijgen	Aanvragen (in de Benelux bij BOIP)
Tijdsduur	Elke 10 jaar te verlengen; in principe oneindig
Aanvraagkosten zonder gemachtigde of advocaat	Vanaf € 244 in de Benelux, onder andere afhankelijk van het aantal klassen van producten en diensten waarop je merk van toepassing is
Aanvraagkosten met gemachtigde of advocaat	Indicatief: € 800 voor de Benelux of € 2.000 - € 3.000 voor Europa
Informatie	BOIP - Merkenrecht

De meest voorkomende merken zijn woordmerken (namen) en beeldmerken (logo's) voor bedrijven en producten. Veel software heeft een eigen merknaam en logo. Onder voorwaarden kunnen ook verschillende multimedia een merk vormen, zoals geluid, een filmpje, een hologram of een animatie (beweging). Een merk mag niet beschrijvend zijn, bijvoorbeeld geen beschrijving van

het type product dat je verkoopt. 'Apple' kan dus niet worden beschermd als merknaam voor appels, maar wel voor computers. Bij merken draait het om verwarringsgevaar. De bescherming houdt dus meer in dan alleen de exacte spelling van de merknaam of een exacte kopie van het logo.

i Klassen voor merken

Merken vraag je aan per toepassing ofwel klasse volgens de 'Nice-classificatie'. Voorbeelden van veelgebruikte klassen voor digitale producten (waren) en diensten zijn klassen 9 en 42. Klasse 9 is onder andere voor gegevensverwerkende apparatuur, computers, digitale gegevensdragers en software. Klasse 42 is onder andere voor technologische diensten en het ontwerpen en ontwikkelen van computers en software.

i Onderscheid merkenrecht van handelsnaamrecht en domeinnaamregistratie

Verwar een geregistreerde merknaam vooral niet met een handelsnaam. Het handelsnaamrecht beschermt de naam van een onderneming. Het gaat gelden doordat een onderneming haar naam gebruikt in het economisch verkeer (in een bepaalde regio). Handelsnamen vind je via www.kvk.nl. Een domeinnaam voor een website gaat naar de aanvrager, maar is in geval van verwarring soms op te eisen door de eigenaar van een bestaand merk of bestaande handelsnaam. Informatie over domeinnamen staat o.a. op www.sidn.nl.

Modelrecht	
Waarvan word je eigenaar	Nieuwe, karakteristieke vormgeving (onderscheidend in de markt en niet technisch bepaald)
Hoe te krijgen	Aanvragen (in de Benelux bij BOIP)
Tijdsduur	Maximaal 25 jaar (elke 5 jaar vanaf de indieningsdatum vernieuwing)
Aanvraagkosten zonder gemachtigde of advocaat	Vanaf € 150 in de Benelux
Aanvraagkosten met gemachtigde of advocaat	Indicatief: voor de Benelux € 400 tot € 1.200 en voor Europa € 700 tot € 2.000 (eerste 5 jaar)
Informatie	BOIP - Modelrecht

Met het tekeningen- of modellenrecht (kortweg modelrecht) bescherm je statische beelden van applicaties, zoals besturings-systemen of games. Ook het design van behuizingen van apparaten en het uiterlijk van andere gebruiksvoorwerpen kun je met dit recht beschermen. De vormgeving of het design kan gekenmerkt worden door bijvoorbeeld de vorm, de kleur of het materiaal. Het gaat hierbij om (een combinatie van) de volgende ontwerpen:

- tweedimensionale tekeningen, zoals een grafische gebruikers-interface of een website lay-out;
- driedimensionale vormgeving, bijvoorbeeld behuizingen van elektronische apparaten.

Het uiterlijk moet nieuw zijn, een eigen karakter hebben en niet bepaald zijn door de techniek. De technische werking valt namelijk niet onder het modelrecht, maar onder het octrooirecht.

Databankenrecht	
Waarvan word je eigenaar	Gegevens in databanken (tegen kopiëren of oneigenlijk gebruik). Structuur van databanken kan beschermd zijn met auteursrecht
Hoe te krijgen	Automatisch zonder registratie, maar wel bij hoge investering
Tijdsduur	15 jaar vanaf creatie, publicatie of een substantiële update
Kosten voor verkrijgen zonder gemachtigde of advocaat	Gratis, maar de databank vraagt om een investering waarbij de producent risico draagt
Kosten voor verkrijgen met gemachtigde of advocaat	Meestal niet nodig
Informatie	RVO - Databankenrecht

Een databank is een doorzoekbare verzameling van gegevens die systematisch geordend zijn. De bestanddelen zijn zelfstandige elementen die onafhankelijk van elkaar opgezocht kunnen worden. Voorbeelden zijn databanken met gegevens over huizen, boeken en vluchtgegevens. Het databankenrecht is geschikt in situaties waarbij de gegevens door derden kunnen worden opgevraagd, zoals bij een website voor tweedehands auto's of vacatures. Daarbij worden de gegevens niet geheim gehouden terwijl er waarschijnlijk veel is geïnvesteerd in het bij elkaar brengen, controleren en presenteren van de gegevens.

Wie flink investeert in een databank, kan met databankenrecht anderen verbieden om:

- Een substantieel deel van je databank op te vragen;
- Herhaald systematisch kleinere delen van je databank op te vragen;
- Een substantieel deel van je databank te hergebruiken.

Het databankenrecht krijg je automatisch bij de creatie van de databank. Wel moet je kunnen aantonen dat je een flinke investering hebt gedaan in de verkrijging, controle of presentatie van de inhoud, bijvoorbeeld om de gegevens op een bepaalde manier te ordenen en weer te geven. Bij deze investering heb je risico gelopen als producent. Ook mag de databank geen 'bijproduct' zijn van andere bedrijfsactiviteiten. Een ander mag wel zelf een databank genereren met vergelijkbare data, zolang deze data rechtmatig verkregen zijn.

Databankenrecht kan aanzienlijk verschillen per land, maar is voor (digitale) databanken wel geregeld in de EU. De bescherming duurt hier tot 15 jaar na voltooiing of openbaarmaking van de databank. Als een bestaande databank in kwalitatief of kwantitatief opzicht

aanzienlijk verandert (met weer een flinke investering), gaat de periode van 15 jaar opnieuw in. In de VS is de bescherming van databanken veel beperkter.

Uit de praktijk: heeft de KvK databankenrecht op het handelsregister?

In 2021 deed de Rechtbank Midden-Nederland een uitspraak of de KvK databankenrecht zou hebben op het handelsregister. Daarbij stonden twee vragen centraal.

De eerste vraag: is er sprake van voldoende substantiële investering in de verkrijging, controle of presentatie van de inhoud van de databank?

Het antwoord is ja. De aanleg en het beheer van het handelsregister zijn de hoofdactiviteit van de KVK en daarom geen bijproduct.

De tweede vraag: is de KVK is aan te merken als producent in de zin van de Databankenwet? Om producent te zijn, moet degene die substantieel investeert in de inhoud van een databank ook het risico van die investering dragen. Het doel van de wet is daarbij om de investering te stimuleren.

Dit is bij de KvK niet het geval. De KVK draagt niet het financiële risico van de investeringen in het handelsregister, omdat wettelijk is geregeld dat de kosten van de KVK die niet uit haar inkomsten kunnen worden voldaan, worden gedekt door de Rijksoverheid. Daarnaast heeft de KvK geen stimulans nodig voor de investeringen, omdat zij een opgedragen wettelijke taak uitvoert.

Conclusie: de KVK is niet geen producent volgens de Databankenwet, zodat zij geen databankenrecht heeft op het handelsregister.

Octrooi of bedrijfsheim?

Bij technische ontwikkelingen is het vaak een lastige afweging of je kiest voor een octrooiaanvraag of een bedrijfsgeheim. Dit speelt zeker bij software, omdat het in veel gevallen mogelijk is om de broncode of de werking van de software niet openbaar te maken terwijl het product in gebruik is. Soms is het ook mogelijk om hardware af te schermen en alleen onder geheimhouding te verspreiden. Afhankelijk van je businessplan kan geheimhouding dan een optie zijn.

Tabel 2: octrooi of bedrijfsgeheim voor een technische/digitale uitvinding?

	Octrooi	Bedrijfsgeheim
Hoe werkt het?	Met een verleend octrooi kun je een ander verbieden om je beschermde uitvinding bedrijfsmatig toe te passen. Inbreuk moet je zelf opmerken en aanpakken	Vertrouwelijke bedrijfsinformatie blijft geheim en 'reverse engineering' is lastig. Anderen kunnen de informatie dus niet gebruiken. Inbreuk moet je zelf opmerken en aanpakken
In welke landen is het geldig?	Octrooirecht vraag je aan per land of regio, via nationale en internationale procedures	Wereldwijd. De rechtspraak verschilt per land. De EU streeft naar afstemming tussen de lidstaten
Wat kost het krijgen van de bescherming?	Een ruwe indicatie is € 5.000 tot € 10.000 voor een Nederlandse aanvraag, inclusief octrooigemachtigde en indieningskosten. De timing en de kosten voor internationale octrooien hangen sterk af van de gekozen procedures. Internationaal lopen de kosten op met duizenden euro's per land, gespreid over een aantal jaren. Instandhoudingstaksen (per land/regio) lopen op in de tijd	Het bedrijfsgeheim zelf kost niets en er is geen registratie, maar geheimhoudingsmaatregelen kosten tijd en geld. Denk aan ICT-beveiliging, vastlegging, opleiding van medewerkers, arbeidscontracten en overeenkomsten met zakenpartners
Vanaf wanneer is het geldig?	Het octrooirecht is pas geldig na verlening. In Nederland is dit meestal 18 maanden na de aanvraag. Vanaf de indiening van de aanvraag mag je de uitvinding wel al openbaar maken. Je kunt dan 'patent pending' vermelden en potentiële inbreukmakers wijzen op de octrooiaanvraag	Meteen bij het ontstaan van informatie als die aan de voorwaarden voldoet. Documentatie met datum is belangrijk als bewijsstuk om aan te tonen wat je op een bepaald moment in handen had. Toon daarbij ook aan hoe de informatie als bedrijfsgeheim is behandeld.
Hoelang duurt bescherming?	Maximaal 20 jaar op voorwaarde dat taksen zijn betaald (per land of regio)	Er is geen tijdslimiet. Het vervalt bij het openbaar worden van informatie
Hoe moet je inbreuk bewijzen?	Bij mogelijke inbreuk wordt vooral gekeken naar de claims van een octrooi. Je kansen hangen sterk af van de inhoud en kwaliteit van het octrooi. En van je financiële middelen. Vaak begint het proces met een onderlinge onderhandeling en dan arbitrage of bemiddeling (mediation). Als het tot een rechtszaak komt, worden vaak een octrooigemachtigde en een jurist ingeschakeld	Bij mogelijke inbreuk moet je kunnen aantonen dat de ander een onrechtmatige daad heeft gepleegd. Dit doe je door goede documentatie te overhandigen van je bedrijfsgeheimen en je geheimhoudingsmaatregelen, zoals workshops voor medewerkers, beveiliging en contracten. Het kan verstandig zijn om een jurist in te schakelen
Wat als het openbaar wordt?	Als de techniek van de uitvinding openbaar wordt vóór de aanvraagdatum, is octrooibescherming niet meer mogelijk (want het is niet nieuw meer). Pas na de indiening van de aanvraag is publicatie niet schadelijk. Let op: een octrooi-aanvraag wordt standaard gepubliceerd na 18 maanden	Als vertrouwelijke informatie openbaar wordt, betekent dit het einde van het bedrijfsgeheim. Wel kun je juridische actie ondernemen wanneer aantoonbaar een onrechtmatige daad is gepleegd
Wat als een ander later hetzelfde ontwikkelt?	Wie het eerst een octrooiaanvraag indient, krijgt in principe het recht. De octrooihouder kan bedrijfsmatig gebruik van de uitvinding door anderen tegenhouden. Als je de uitvinding voor de datum van de octrooiaanvraag al benutte achter gesloten deuren, kan soms het 'recht van voorgebruik' gelden (zie de kolom hiernaast bij het bedrijfsgeheim)	Stel dat een ander je bedrijfsgeheim niet steelt, maar zelf dezelfde uitvinding ontwikkelt en er octrooi op krijgt. Je mag de uitvinding dan blijven gebruiken in Nederland, als je kunt aantonen dat je deze voor de datum van de octrooiaanvraag al benutte achter gesloten deuren. Mogelijk zijn wel de commerciële exploitatie en doorontwikkeling beperkt. Dit wordt 'recht van voorgebruik' genoemd

Praktijk: intellectueel eigendom op digitale technologieën

Digitale technologieën volgen elkaar in een rap tempo op. Welke vormen van intellectueel eigendom zijn toepasbaar voor bepaalde technologieën en hoe kun je ze gebruiken? We geven een paar voorbeelden.

Data en databanken: kies een strategie

In 2006 deed de uitspraak van Clive Humby 'Data is the new oil' stof opwaaien. Inmiddels verdienen veel bedrijven hun omzet voornamelijk door data te gebruiken, mits ze van de ruwe data bruikbare informatie weten te maken. Het intellectueel eigendom van data blijft vaak lastig. Een bedrijf dat data heeft verzameld of gecreëerd is niet per se de eigenaar van die data. Dit hangt vaak af van contracten. Er zijn wel methoden om transacties met data mogelijk te maken:

1. Intellectuele eigendomsrechten, met name auteursrecht en soms databankenrecht, kunnen van toepassing zijn. Zie daarvoor de hoofdstukken op pagina's 9 en 11.
2. In contracten kan bepaald worden wat een partij wel of niet met data mag doen. Let erop dat je hierin ook het doorgeven van de data aan anderen meeneemt.
3. De houder van de data kan ervoor kiezen om bepaalde data als bedrijfsgeheim te bewaren.

De bovenstaande methoden kun je (ook in combinatie) gebruiken om controle over data te houden of om duidelijk te maken wie de rechten bezit en wie toegang heeft.

Metaverses: pas het intellectueel eigendom aan

Een metaverse is een virtuele wereld waarin de representaties van gebruikers ('avatars') onderling interactie hebben, evenementen bezoeken of producten kopen. In sommige metaverses zijn merken en reclame zichtbaar. Voor merken kan het aanbieden van producten in een digitale wereld andere klassen opleveren dan het aanbieden van een fysiek product. Een merkregistratie voor tennisballen wordt bijvoorbeeld vaak in klasse 28 (Games & Sporting Goods) aangevraagd. Voor het digitale equivalent kan worden gezegd dat het geen 'sporting good' is, maar een digitaal product in een andere klasse (zoals 42 voor technologische diensten).

Graphical User Interface: stel een portfolio samen

In veel producten wordt een grafische gebruikersinterface, ofwel Graphical User Interface (GUI) geïntegreerd. Denk aan koelkasten, horloges of medische apparatuur. Een GUI is technisch functioneel, maar heeft ook intuïtieve en esthetische elementen. Achter de schermen zit software, maar de GUI is ook het visuele punt van interactie tussen gebruiker en machine. Voor GUI's zijn er bijvoorbeeld de volgende beschermingsmogelijkheden:

- Bedrijfsgeheimen rusten op de software en data.
- Modelrecht is er voor statische beelden van applicaties (zoals besturingsystemen). Omgevingen of achtergronden ('environmental design') die constant aan verandering onderhevig zijn, lenen zich minder voor modelrecht. Het registreren heeft beperkingen, namelijk een maximaal aantal afbeeldingen om verschillende overgangen aan te tonen.
- Auteursrecht voorziet beter in de bescherming van bewegend 'environmental design' door bescherming voor audiovisuele werken. Er wordt dan naar de totaalindruk gekeken. Verder rust er vaak auteursrecht op de broncode van software als creatieve tekst. Maar ook op ander creatief werk is auteursrecht van toepassing, zoals ontwerpen, lay-outs en scripts.
- Merkenrecht is niet alleen van toepassing op merknamen en logo's, maar bijvoorbeeld ook op onderscheidende iconen, pictogrammen en allerlei digitale multimedia (zelfs hologrammen).
- Octrooien komen in beeld wanneer er sprake is van een nieuwe en inventieve technische oplossing voor een technisch probleem. Bijvoorbeeld: informatie van medische apparatuur die dokters ondersteunt bij operaties of medische beslissingen.

Contact met Octrooiencentrum Nederland

Heb je na het lezen van deze brochure nog vragen over het beschermen van je innovatie? Octrooiencentrum Nederland bespreekt de mogelijkheden graag. Want wij registreren niet alleen Nederlandse octrooien, maar geven ook gratis voorlichting. Octrooiencentrum Nederland is de onafhankelijke sparringpartner voor technisch innovatief mkb als het om intellectueel eigendom (IE) gaat.

De octrooiadviseurs van Octrooiencentrum Nederland (RVO) geven de volgende voorlichting:

- Sparren over strategische keuzes voor je IE-portfolio in jouw specifieke situatie, ook voor software.
- Sterker tot de kern komen van het IE waarmee je een onderscheidende positie hebt.
- Meedenken over duurzame concurrentievoorsprong en waardecreatie op basis van IE.
- Bespreken wat handig is om in octrooien te noemen en wat beter geheim kan blijven.
- Samen bekijken wat je zelf in databanken wil opzoeken en wat je liever uitbesteedt aan commerciële partijen (zoals FTO-onderzoek en de interpretatie van claims). En waarop je kunt letten als je dit werk uitbesteedt.
- Ondersteunen bij het zoeken in octrooidatabanken met technische onderwerpen op maat.
- Actuele informatie opzoeken in octrooiregisters. Waar is een bepaald octrooi van kracht?
- Uitleggen hoe procedures in elkaar steken en welke kosten daarbij komen.

Wat	Wat	Waar
Workshops en webinars	Meld je aan voor onze gratis workshops, webinars en presentaties	Kijk op onze evenementenkalender voor een compleet overzicht
Hulp bij zoeken in octrooidatabanken	Octrooiencentrum Nederland ondersteunt je bij het zoeken in octrooidatabanken. Zo krijg je bijvoorbeeld inzicht in ontwikkelingen op het gebied van je innovatie of je concurrentie	vraag een gratis zoekadvies aan via onze website
In gesprek met een octrooiadviseur	Onze octrooiadviseurs beantwoorden graag jouw vragen over intellectueel eigendom, zowel digitaal als op locatie in je regio. Dat doen we vertrouwelijk en onafhankelijk	Vraag een gratis gesprek aan met een octrooiadviseur via onze website
Publieksvoorlichting	Onze medewerkers van de afdeling Publieksvoorlichting zijn op werkdagen tussen 08.30 en 17.00 bereikbaar	Bel 088 042 4002 of stuur een mail: octrooiencentrum@rvo.nl Of kijk op onze website: www.rvo.nl/octrooien

Dit is een publicatie van:

Octrooiencentrum Nederland, onderdeel van
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Prinses Beatrixlaan 2 | 2595 AL Den Haag
Postbus 93144 | 2509 AC Den Haag
T +31 (0) 88 042 42 42
Contact
www.rvo.nl

Deze publicatie is tot stand gekomen in opdracht van
het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

© Rijksdienst voor Ondernemend

Nederland | juli 2024
Publicatienummer: RVO-136-2024/BR-INNO

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) stimuleert
duurzaam, agrarisch, innovatief en internationaal ondernemen.
Met subsidies, het vinden van zakenpartners, kennis en het voldoen
aan wet- en regelgeving. RVO werkt in opdracht van ministeries en
de Europese Unie.

RVO is een onderdeel van het ministerie van
Economische Zaken en Klimaat.